

Ola og Karis enfoldighet

At det så ut som om folk flest godtok den situasjonen tyskernes okkupasjon hadde skapt, lurte lett på virkelige og godtroende mennesker - ungdom især. En dag kom en av mine barndomskamerater gledstrålende, og spurte: «Har du sett plakaten på torvet? Skal vi melde oss inn i Hirden? Så flotte uniformer, da gett! Jentene kommer til å flye bena så seg etter oss!» Jeg svarte: «Du får jo gjøre å du vil, men snakk ikke til meg når du har blitt Hird!» Han stirret på meg i stor undring: «Åffer ikke det da?» Først da jeg hadde forklart at Hirden var tyskernes allierte gikk det opp for 19-åringen at tyskerne og NS var våre fiender.

Han meldte seg aldri inn i Hirden. I stedet tok han «tyskerarbeide» og gjorde meg et stygt «pek» i beste mening: Han oppga mitt navn til sin nye arbeidsgiver. Jeg kom meg ut av dette med mye bry etter at jeg først hadde vært innom «tyskerfabrikken». At jeg ikke ville «tjene lettvinne penger» var ubegripelig for kameraten, men han forsto ikke bedre og var ikke alene om å mangle slik forståelse.

Det fantes ikke ondskap i min barndomskamerats enfoldige handlinger. Det gjorde det derimot i de trusler jeg fikk fra en drosjesjåfør i Fredrikstad. Han kjørte meg ned bakfra slik at jeg for flere meter gjennom luften og havnet på ryggen av en syklende tolder. Vi ble liggende på fortuet begge to, forholdsvis uskadd. Jeg kjente riktignok smerter i kneet, men verre var det at bakhjulet på sykkelen min og min blå dress var ødelagt. Tolderen begynte å skjelle meg ut men da drosjesjåføren og en tysk offiser også begynte å bruke kjeft, hinket han avgårde. Jeg vendte demonstrativt ryggen til tyskeren og forlangte at sjåføren skulle erstatte sykkelhjulet og dressen. Han ga meg et skammelig tilbud: «Du kan få hundre kroner. Er du ikke fornøyd med det så pusser jeg tyskerne på deg! Du ser hvem jeg kjører!» Jeg spurte dem som sto omkring: «Var det noen av dere som så åssen det hendte?» En Lislebygutt svarte: «Ja, jeg har sett alt sammen!» Jeg: «Er du villig til å bevidne det?» Han svarte: «Ja» og oppga navn og adresse. Modig og realt gjort - Takk, kamerat!

(Jeg rapporterte ikke drosjesjåføren etter kri-

KJEMP MED HIRDEN

Fløy etter hirden. ...en ville gå inn i hirden fordi den hadde så flotte uniformer. «Jentene vil flye bena så seg etter oss», var argumentet for å støtte nazi-regimet. Mange nordmenn tenkte ikke lenger.

gen. Noen år senere fikk han medalje for «prykkfri kjøring gjennom 25 år» og han hadde «mage» til å ta imot den). - Fy Farao!

Når en leser krigshistorie - enten den er skrevet av historikere eller som selvbiografier - kan man få det inntrykk at hele det norske folk uten unntakelse bedrev organisert motstandsarbeide. Det var jo ikke slikt! Folk kjempet for seg og sitt fra dag til dag og hjalp hverandre så

langt de evnet fordi det var en dyd av nødvendighet. Bare en liten del av folket var med i den organiserte motstandsbevegelsen her hjemme under krigen. Det uorganiserte motstandsarbeidet (det meste vil aldri bli offentliggjort) var ikke mindre. Grenseløsen (f.eks.) var mange flere enn dem som har gitt seg til kjenne etter frigjøringen. Noen ble «losere» fordi plassen de bodde på lå i den rette leia.

Andre kom til å hjelpe folk å rømme fordi «det falt seg slik». Felles for mange av disse hjelperne var/er at de aldri har stukket seg frem!

«- han følte seg aldri som noen «autorisert» hjemmefrontmann, det han gjorde skulle holdes skjult lengst mulig, og ble det.»

(Sigurd Senje, side 136 i «Ekko fra Skrikjenn», PAX forlag a.s. Oslo 1982).

Ikke alle som ba om hjelp trengte hjelpen enda mindre fortjente den. Tankeløse «faremomenter!» som uten å forstå alvoret i sine tåpelige innfall satte andres liv i fare. Her følger ett eksempel.

En dag kom jeg i snakk med et par på toget mellom Fredrikstad og Moss. Dem bød på brennevin dette burde advart meg men jeg tenkte: De er jo ikke alene om å trenge

Helter med
og uten glorie

Karsten Karstensen

noe å stive seg opp med en alvorlig situasjon. De skulle rømme til Sverige og spurte om jeg kjente noen som kunne løse dem over. Jeg var uforsiktig nok til å love å hjelpe. Vi var da i Moss så den raskeste veien ville være å dra tilbake over østre linje. Vi måtte derfor reise videre til Ski. Tyskerne hadde delt fylkene i «grensøner» og mitt «grenseboerbevis» gjaldt ikke lenger enn til Moss. For å få kjøpt togbillett måtte det vises gyldig legitimasjon som vi altså ikke hadde. Problemet løste jeg på den måten at jeg ventet til i siste øyeblikk før jeg stormet inn på billettkontoret og ba om billetter til neste stasjon eller deretter. Da var det ikke tid til spørsmål. Jeg fikk billetter alle steder, de fleste levert med et lurt glimt i stasjonsbetjeningens øye. På Moss forlangte jeg billett til Vestby. Derfra til Ski. Videre om Tømtør til Askim og derfra med buss til Trøgstad. Resten av veien måtte vi gå. Først en halv mil langs en bygdevei og deretter noen kilometer gjennom skålen. Så langt kom vi aldri! Et sted der velen gjorde en sving måtte vi en liten avdeling tyske soldater. «Vi stikker!» utbrøt den ene av mine følgesvenner. Jeg hvisket rasende: «Om du så mye som senker farta skal jeg rundjule deg! Fortsett å gå slik vi har gjort!» Stakkaren begynte å gråte: «Jeg har kone og barn hjemme!» Jeg freste: «Jasså, du vil hjem igjen du da?» Han nikket og snufset: «Ja», så da tyskerne hadde passert svingte vi til venstre langs veien istedenfor høyre inn i skålen mot Sverige. Jeg fulgte med tilbake til Askim. Der gikk jeg fra døren slubbertene. Rømmingen var nok alvorlig ment da vi møttes på toget men da rusen gled av gikk nok av voret opp for dem!

Av Karsten Karstensen